

Motion

1975/76: 971

av herr Gernandt
om ett system med tidskatt

Trots goda inkomster för de flesta av landets medborgare anser sig många enskilda människor inte kunna kosta på sig ett antal hantverks- och servicearbeten som de gärna skulle vilja ha utförda. Det kan exempelvis vara renoveringsarbeten på bilen eller målningsarbeten i villa eller bostadslägenhet.

Man tycker att det blir för dyrt att vända sig till en större, välrenommerad firma – även om man där får kvalitetsgarantier. Således blir det därvid inte några arbetstimmar för firmans anställda – och inte heller några skatteinkomster för stat och kommun. Nästa steg nedåt i kostnadsskalan är kanske något s. k. skutföretag – som ofta kan göra goda arbeten men som inte alltid har så noggrann skattebokföring. Här kan alltså ske skattebortfall.

Ytterligare billigare blir arbetet kanske om det utförs av någon helt enskild person – och troligen helt skattefritt. Och till slut det allra billigaste alternativet: Målaren snyggar upp villaägarens bus medan villaägaren renoverar målarens bil i sitt garage. Rätt och slätt ett arbetsbyte. Även här blir det ju aldrig tal om några skattemedel.

Om två arbetsbytande personer skulle betala i reda pengar t. ex. 1 000 kr. vardera till varandra så skulle (som marginals katt + moms) minst 1 000 kr. sammanlagt gå till skatter för att man måste underhålla sina ägodelar. Detta som princip är ju ganska orimligt. Därför blir det också mycket arbetsbyte, skattesmiteri m. m.

Motionären gör inte anspråk på att vara speciellt kunnig i skattefrågor men vill dock i denna motion ge några synpunkter på en skattefaktor som hittills inte berörts i den allmänna skattedebatten – nämligen *tiden för arbete* som en sorts värdefaktor för beskattning.

Något om dagens skattesituation

Från myndigheternas samt arbetsgivar- och löntagarorganisationernas sida finns en oro för de tilltagande möjligheter till skatte- och avgiftsflykt som ökat skutteri, arbetsbyte och gör-det-självarbete leder till.

Skutteri kan väcka misstanke om att skatter inte inbetalas. Arbetsmarknadens parter ser sig förlora intäkter genom att många av skuttarna ställer sig utanför de organiserade avtalsorganisationerna.

Det kan ej accepteras om människor på olaglig väg undandrar sig skattskyldighet och samhällsansvar. Men ingen lag vill eller får å andra sidan hindra människorna från att genom eget arbete förbättra sina levnadsvillkor.

Från samhällets synpunkt är det av godo om medborgarna själva på flera olika sätt kan sörja för att vi har ett fungerande och socialt väl utvecklat välståndssamhälle.

Vårt nuvarande skattesystem har – bl. a. genom progressiviteten – lett till stor lönespridning mellan inkomsttagarna. För att uppnå bättre ekonomiska levnadsförhållanden har lågavlönade tvingats öka sin arbetstid. Samtidigt har vissa högavlönade kunnat minska densamma för att ägna sig åt något välfärdsökande men skattefritt gör-det-själv-arbete. Den lågavlönade måste innan han kan ägna sig åt skattefritt gör-det-själv-arbete i första hand öka sin arbetstid för att inkomsten skall täcka existenskostnaderna. Dessutom berövas den ekonomiskt svage ytterligare möjlighet att utföra skattefritt gör-det-själv-arbete, genom att samhällsutformningen och samhällets administrerande regler lägger hinder i vägen.

Ett proportionellt skattesystem

För den som inte är insatt i skattesystemets funktion är det lätt att man lockas utgå från bruttolöneskillnaderna mellan hög och lågavlönade. Därvid verkar det logiskt att ta högre skatteprocent av en högre lön än av en lägre. Man förbiser emellertid att de nuvarande bruttolöneskillnaderna till största delen orsakas av just den progressiva marginals kattens förväntade effekt på löneökningarna. Om man i stället har ett proportionellt skattesystem, dvs. samma skatteprocent för alla oavsett inkomstens storlek inom ett reglerat bruttolönesystem som endast tar hänsyn till kvalifikation och kompetens och utesluter progressivitetens kompensatoriska löneökningseffekt, så minskas automatiskt den lönespridning som i själva verket är en beskattning av företagets löneutrymme.

Det bör uppmärksammas att sådan beskattning främst drabbar löneintensiva företag under det att kapitalintensiva företag av typ maskinell processindustri inte drabbas av det progressiva skatteuttaget ur företaget. Den nuvarande progressiva skatten får således anses gynna processindustrier och högautomatiserande företag medan den missgynnar de mera arbetskraftsintensiva företagen, bl. a. i låglönebranscher.

Höginkomsttagaren kräver lön i förhållande till vad han får behålla i lönekuvertet. Vid proportionell skatt behöver han inte kompensera sig mot progressionen, och om det nuvarande skatteuttaget i snitt ligger på 45 % går en mindre del bort i skatt av företagets löneutrymme. Därmed kommer det rimligen att finnas mera pengar kvar i företaget till lönehöjningar åt de lågavlönade. Den högavlönade kan på så sätt få en viss löneökning samtidigt som den lågavlönade bör kunna få en kraftig förbättring av sin lön.

Följande exempel är ett försök till jämförelse mellan progressivt och proportionellt skattesystem vid ett företag. Antag att företaget har ett "tillgängligt" lönekonto på 150 kr. per arbetad timme för all personal tillsammans. Proportionell skatt beräknas efter 45 %.

PROGRESSIVT SKATTESYSTEM per tim.

Sysselsätter 2 personer

1 Höglönlönad nettolön	31:25	Andel av lönekonto	125:00
1 Låglönlönad nettolön	12:50	Andel av lönekonto	25:00
Utbetald nettolön kr.	43:75	Summa Kr./tim.	150:00
Skatt höglönlönad 75 % =	93:75	Skatt:	Lön:
Skatt låglönlönad 50 % =	12:50		
Sammanlagd skatt kr.	106:25	106:25	+ 43:75 = kr./tim. 150:00

PROPORTIONELLT SKATTESYSTEM per tim.

Kan sysselsätta 5 personer

Höglönlönad nettolön	31:25	Andel av lönekonto	56:82
Låglönlönad nettolön	12:94	Andel av lönekonto	23:30
Låglönlönad nettolön	12:94	Andel av lönekonto	23:30
Låglönlönad nettolön	12:94	Andel av lönekonto	23:29
Låglönlönad nettolön	12:93	Andel av lönekonto	23:29
Utbetald nettolön kr.	83:00	Summa kr./tim	150:00
Skatt 1 höglönlönad 45 % =	25:56	Skatt:	Lön:
Skatt 4 låglönlönad 45 % =	41:44		
Sammanlagd skatt kr.	67:00	67:00	+ 83:00 = kr./tim. 150:00

Som framgår av exemplen får staten vid proportionell skatt 39:25 kr. mindre i skatt, men slipper att ge bidrag åt 3 arbetslösa. Uppdelat på 3 nyanställda blir skattesänkningen om 39:25 kr. en timpenning på 13:08 kr. som företaget i stället kan ge dessa löntagare.

Exemplet med den proportionella beskattningen visar att företaget skulle kunna tillföras tre personer i produktivt arbete. Detta ökar den totala produktionen så att även exporten därigenom kan ökas. Priserna på varorna hålls därvid nere, vilket ger vår ekonomi konkurrenskraft och motståndskraft mot inflation. Skatteomläggningen borde kunna utlösa en kraftig efterfrågan på arbetskraft. Därmed ökar köpkraften inom landet, och mer av våra varor kan produceras.

Näste steg – tidskatt

Det som i en ny skattereform är eftersträvansvärt är att konstruera ett nytt skattesystem som utan att försämra något ger fördelar genom att avskaffa en rad existerande orättvisor. Utgångspunkten för att avskaffa progressiviteten och dess orättvisor är att bibehålla en ekonomisk kontinuitet vid övergång till TIDSKATT. Om tidskatt införs, finns möjlighet att successivt trappa ned det höga skattetrycket till en mänskligare och mer utvecklingsbefrämjande nivå. Ett överslag visar att om alla löntagare i Sverige som arbetar full tid arbetar 103 dagar i sina ordinarie yrken, så får staten

– om de tar hela inkomsten i skatt – samma skatteintäkter som i dag (men i verkligheten skulle staten troligen få något mer).

Under ett år har alla levande tillgång till samma tid. I skattehänseende måste en del ägna mer tid än andra för att fullgöra sina skyldigheter.

I en *rättvisestat* måste man anta att det med lika rättigheter även följer lika skyldigheter. Följande exempel visar hur detta fungerar i det svenska samhället med nuvarande skattepolitik.

Låt oss anta att herr Höglön har en inkomst av 100 kr./tim. under det att herr Låglön bara tjänar 20 kr./tim.

Herr Höglön har 100 kr./tim., arbetar 10 tim. och tjänar 1 000 kr.

Herr låglön har 20 kr./tim., arbetar 50 tim. och tjänar 1 000 kr.

Båda har således samma slutlön men olika lång arbetstid för samma slutinkomst. Det spelar ingen roll för exemplet om slutlönen är 40 000 eller 50 000 eller 60 000 kr. per år. Det blir dock enklare att räkna och att förstå systemet om man håller sig till ovanstående exempel med 1 000 kr.

Om vi förutsätter att både herr Höglön och herr Låglön har samma årsinkomst men med olika stora arbetsinsatser, så skall i rådande progressiva skattesystem båda betala lika stor skatt på lika stor beskattningsbar inkomst. Låt oss säga att skatten är 50 procent så skall på ovanstående tusenlapp:

herr Höglön betala 500 kr i skatt

herr Låglön betala 500 kr i skatt

Men för att kunna betala dessa 500 kr. i skatt måste:

herr Höglön arbeta i 5/timmar/dagar, månader, år.

herr Låglön arbeta i 25 timmar/dagar, månader, år.

Detta fyller inte kravet på rättvisa. Lika rättigheter = lika skyldigheter.

Tidsbegreppet har inte tagits in i nationalekonomin som en integrerad faktor för vårt välbefinnande. Det som är absolut jämlikt mellan alla människor är den tid de lever varje dygn, nämligen 24 timmar. Därtill kommer att alla blir trötta av 8 timmars arbete, alla behöver ungefär lika mycket sömn, ungefär lika mycket stimulans och fritid, lika mycket mat och dryck. Alla lever bara en mansålder, statistiskt sett ca 70 år. Men ändå har vi ett skattesystem som inte låtsas om tiden betydelse och värde.

Tidskatt bygger på principen att alla människor skall erlagga skatt i form av inkomst från lika lång tids arbete inom respektive yrke eller sysselsättning. I grunden avgörs lönenivån av tillgång och efterfrågan samt personens yrkesskicklighet. Principen att betala skatt efter förmåga är socialt angelägen och skall därför återspeglas i lönespridningen och de fackliga lönekraven. Jämlikheten ligger i att varje medborgare fullgör en tidsmässigt jämlik skattskyldighet.

Tidskatten skall i huvudsak vara tillämplig för beskattning av manuell arbete. Tidskatten är ämnad att ersätta alla övriga direkta och indirekta skatter med undantag för vad som kan klassificeras som inkomst av kapital och realvärde, dvs. aktievinster, räntor och andra arbetsfria inkomster. Dy-

lika inkomster skall dock skattas med fri avdragsrätt, om de investeras i samhällsnyttig verksamhet.

Preventiva skatter för att begränsa samhällsskadliga produkter som sprit och tobak bör kvarstå tills människorna visar den mognad att missbruk av skadliga varor inte längre är att anse som större samhällsproblem. Orsaken till missbruk är ofta en av de negativa konsekvenserna av vårt nuvarande skattesystem.

Den stora vinsten för löntagarna med tidskatt ligger i att skatteövervältningmekaniken i det nuvarande skattesystemet inte finns i tidskattesystemet. Därmed återfår löntagarna viljan att arbeta, genom att de får behålla mer av vad de intjänar.

Hur länge skall man arbeta för tidskatten?

För närvarande arbetar man 230–233 dagar per år i Sverige. 103 dagar av dessa motsvarar – enligt tidigare anfört synsätt – ca 45 procent av tiden och motsvarar alltså även storleken av vår nuvarande medelbeskattning. Om 5 miljoner löntagare – minus en sjukfrånvaro som normalt ligger på 13 procent – (återstår 4,35 milj.) arbetar 103 dagar à 8 tim. och har en medelinkomst på 30 kr./tim., så ger detta 107 miljarder i skatt.

Det kan här erinras om att den "konstanta" sjukfrånvaron kostar svenska staten ca 16 miljarder i skattebortfall och inmot 20 miljarder i lönebortfall plus realvärde/produktionsbortfall plus vårdkostnader.

Statens inkomst från löner, arbetsgivaravgifter, moms m. m. uppgår i år till ca 70 miljarder. Nu skall det dock räknas med att alla de 4,35 miljonerna löntagarna inte önskar arbeta full tid. Men för att fylla statens inkomstbehov av 70 skattemiljarder behöver bara 2,7 miljoner löntagare arbeta full tid. Naturligtvis arbetas det betydligt mer i dagsläget, men detta arbete består i bl. a. skattefritt skutteri, arbetsbyte och gör-det-själv-arbete. Vi bör således redan i dag kunna övergå till ett tidskattesystem utan samhällsekonomisk risk och räkna med att skatteinkomsten stiger, eftersom allt fler kommer att finna det lönsamt att arbeta mer. Att inte övergå till tidskatt skulle kanske ytterligare minska arbetsinsatserna och skapa depression och ofrihet.

Man kan således avskaffa den progressiva statsskatten, kommunalskatten och momsen och ersätta dessa med 103 dagars tidskatt – i form av en "samlad" arbetsgivaravgift – med bibehållen finansiell balans. Momsen bör avskaffas, eftersom den drabbar låginkomsttagarna särskilt hårt. Även om man inte har inkomst, så måste denna skatt betalas när livsnödvändiga varor köps. Pensionärens beskattade sparmedel blir genom momsen beskattade ytterligare en gång, vilket skapar otrygghet för denna ekonomiskt svaga grupp. En fördelning mellan stat och kommun av den inlevererade tidskatten bevarar även den kommunala självstyrelsen.

När staten fått in de inkomster som den behöver för att administrera samhället så kan medborgarna få göra vad de behagar under resten av tiden.

Vill de studera för att uppnå högre lön eller om de önskar arbeta med gör-det-självt-arbete så har de frihet att välja. Att lösa angelägna samhällsbehov genom gör-det-självt-arbete eller arbetsbyte är i den situationen lika legitimt som att stora företag utför arbetet.

Tidskattens storlek bestäms år för år och föreslås av regeringen i budgetförslaget för att föreläggas riksdagen för beslut. Med riksdagens medgivande skall den kunna ändras under löpande budgetår, under i stort sett samma förfarande som statsförvaltningen i dag arbetar med.

Inbetalningen av skatten kan tillgå så att löntagarna deklarerar sin timlön varje år och meddelar ändringar i lönen. Härvid sänder lokala skattemyndigheten ut ett datakort som bekräftelse på deklARATIONEN. Ingen löntagare avses kunna överskrida deklarerad timlön utan ändring av deklareringsuppgiften. Ingen arbetsgivare avses få anställa fast arbetskraft med mindre än att de har datakort. Löntagare får inte ut lön med mindre än att de företer datakort. Arbetsgivare kan icke göra avdrag för löneutbetalning utan att lönen finns kvitterad och registrerad hos skattemyndigheten.

Det är av största betydelse att eftersträva att samtliga arbetsföra medborgare fullgör sin arbetsinsats efter förmåga och att ingen utstöttes från arbetsmarknaden och samhällsgemenskapen på grund av felaktigt konstruerade skattesystem.

Såsom anfördes i motionens början gör motionären inte anspråk på att vara så väl insatt i skattekonstruktionstekniken. Denna motion får därför betraktas som ett försök till att tillföra skatteomläggningsarbetet några nya – och förhoppningsvis intressanta – synpunkter.

Men endast genom att fördela försörjnings- och skattebördan på så många som möjligt kan varje individuell börda bli så liten att alla får tillfälle att leva ett i flera avseenden rikare liv.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen anhåller om en utredning beträffande möjligheterna att införa ett system med *tidskatt* i stället för nuvarande skattesystem i enlighet med vad som har anförts i motionen.

Stockholm den 26 januari 1976

ANDERS GERNANDT (c)